

ПЕРЕДМОВА

У сучасному мінливому світі, коли порушується усталений міжнародний порядок, стрімко розвиваються новітні технології і комунікації, глобалізуються економічні та етнокультурні відносини у напрямі становлення планетарної цивілізації, кожна країна робить власний вибір свого стратегічного розвитку.

Світовий досвід доводить, що найбільшого успіху досягають держави, які розвиваються у річищі певної цивілізації.

Історія свідчить, що немає цивілізацій, які б формувалися одночасно із появою людського роду. Усі вони виникали і утверджувалися пізніше.

У більшості випадків надання народам спільних цивілізаційних рис відбувалося примусом. Так було, наприклад, із розширенням просторів християнської та ісламської цивілізацій у часи пізньої доби рабовласництва і середньовіччя. Примусовою була й спроба творення «радянської цивілізації» у минулому столітті. Проте у XXI столітті така примусовість є не тільки неприпустимою, а й неможливою.

Цивілізаційні зміни в сучасних країнах, особливо в поліетнічних, повинні відбуватися на основі *суспільного діалогу й консенсусу*. Вони означають *цивілізаційний вибір*, який робить влада, еліта і народ. Це повною мірою стосується й України.

Наша держава підійшла до такого етапу своєї історії, коли розв'язання проблем соціально-економічного розвитку стало невід'ємним від вирішення питання про ціннісні, моральні, психологічні принципи усіх видів суспільної комунікації – ділової, політичної, культурної.

Досвід перебування у просторі «радянської цивілізації» переконав, що ідеологія, не підкріплена матеріальною базою і реальним діалогом влади з народом, рано чи пізно втрачає свою системоутворюючу функцію, залишаючи по собі суспільну ентропію.

З іншого боку, Україні після здобуття незалежності замість комуністичного тоталітаризму був нав'язаний олігархічний неофеодалізм, який виріс з уламків радянського минулого. Він наочно демонструє, що діалог влади з народом може підмінятися маніпуляціями електоратом, а матеріальний інтерес, відірваний від моральних запобіжників, може стати рушійною силою війни «всіх проти всіх» і в політиці, і в економіці, і в суспільстві загалом.

У сучасній Україні наполегливим рефреном лунає заклик «прямувати до Європи». Він знаходить усе більшу підтримку серед населення, що є свідченням розуміння неможливості реалізації сподівань на краще життя у разі збереження старого суспільного укладу. Український народ дедалі

критичніше придивляється до різних варіантів організації суспільного життя у світі, що дає підставу вважати, що він психологічно готовий зробити реальний вибір своєї *цивілізаційної ідентичності*.

Тому питання цивілізаційного вибору країни як суб'єкта світової історії є вкрай нагальним і актуальним, оскільки це передусім вибір *способу життя і цінностей*, які є визначальними для її громадян на тому чи іншому етапі становлення держави. Вже на цій основі обираються зовнішньополітичні партнери, союзи, блоки тощо. Отже, цивілізаційний вибір – це не вибір місця у світі, а вибір *парадигм і стратегій реалізації власного розвитку у світі*, що може бути трактовано навіть як реальна *національна ідея*.

Слід також усвідомлювати, що продуктивний цивілізаційний вибір можливий лише за умови *реальної консолідації народу країни*. Відповідальність за цивілізаційний вибір повинні брати на себе не лише уряд, політики, державні й громадські діячі, а й більшість громадян. Саме тоді цивілізаційний вибір буде не лише низкою гасел й імітацією реформ, а стане дійсним рухом країни, що змінює спосіб життя на основі обраних цінностей.

Отже, здійснення глобального цивілізаційного вибору України означає створення її *цивілізаційного проекту* – образу майбутнього, який породжує стратегію вільної, гідної та ефективної реалізації у світі, в процесі якої культурна самобутність поєднується з цивілізаційним поступом.

Дуже важливо пам'ятати, що цивілізаційний вибір країни неможливо *зробити* раз і назавжди. Його потрібно постійно підтверджувати прагматичними програмами дій. Цивілізаційний вибір – це постійний процес обрання, корекції та втілення *власних*, а не нав'язаних ззовні стратегій розвитку.

Таким чином, по-справжньому продуктивний цивілізаційний вибір повинен бути глибинно осмисленим у суспільстві і відбуватися на основі *світоглядних трансформацій*. І ці трансформації не можуть нав'язуватися або укорінюватися внаслідок маніпуляцій, адже це призводитиме до рецидивів утопічної свідомості. Усі світоглядні зміни повинні бути результатом *публічного діалогу*, який модерують моральні авторитети з-серед наукової і творчої інтелігенції, громадських і релігійних діячів.

До такого публічного діалогу на тему «Цивілізаційне самовизначення України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.» запрошують організатори VII Конгресу політологів України.

Рафальський О. О. – член-кореспондент НАН України, президент Асоціації політичних наук України.